

8
Perícia del cluvi de Sta Tecla

2	Sags del amo de rimboi
4	" de la gen de rimboi
6	" de la Esplugua de francoli
3	" de vinairose
8	" del aumells
10	" de fullia
5	" de sanan
3	" del mas de thups
4	" de tarres
6	" de la Esplugua calbe
6	" de montblanquet
3	" de vall clara

Son 60 Sags percuts de las puroquians

Despres de la vida del meu Pare,
que a qui se quabe, o se aquabat entro
yo

**El dietari del moliner montblanquí
Josep Roselló i Pomés (1843-1922)**

Josep Jàvega i Bulló

any 1875 Despres de la mor del meu pare,
que vaxe ent el cluvi de Sta Tecla, vai a
re de pendre en ventura de las fincas;

El dietari del moliner montblanquí Josep Roselló i Pomés (1843-1922)

Josep Jàvega i Bulló

jjjavega@terra.es

Resum: Comentari d'un llibre de memòries d'un moliner de Montblanc en el qual entre d'altres fets remarcables es descriuen els robatoris de gra per part de partides carlines (1837) i els estralls de l'aiguat de Santa Tecla (1874).

Paraules clau: inundacions riu Francolí, primera guerra Carlina, segle XIX

Abstract: Review of a memoirs book of a Montblanc miller in which among other remarkable facts, are described the thefts of grain by carlines consignments (1837) and the destructions of the flood of Santa Tecla (1874).

Keywords: Francolí river floods, First Carlist War, 19th Century

Introducció

La casa on residim actualment (carrer Major, núm. 28, de Montblanc), fou comprada per Josep Roselló Pomés¹ el 6 d'abril de 1880 per la quantitat de 600 lliures.² Josep Roselló era un home de cultura i d'una certa posició social. Disposava d'una bona biblioteca i va escriure, un dietari amb els principals esdeveniments que visqué, que ha arribat a les nostres mans.

A través d'aquestes notes constatem que era una persona meticulosa i detallista, interessat en captar la quotidianitat, petits moments que transcorrien en el seu dia a dia i en el seu entorn geogràfic més immediat. Així, va anotar, per exemple, tots els baptismes, casaments i defuncions familiars. Com a mostra de la seva capacitat primmirada només cal dir que en el cas de les morts anotava l'edat en anys, mesos i dies de la persona en qüestió. També deixà testimoni d'alguns fets rellevants, com són els que recollim en el present treball.

Sembla que el document no cercava cap voluntat literària, simplement pretenia deixar testimoni per a generacions futures. El fet de no seguir una estructura interna és el que ens ho fa pensar, ja que només anotava les coses que passaven sense tenir una cura especial en la manera de fer-ho. És una font de notícies diàries, no trascendents, però que detallen moments concrets de la història de Montblanc.

Mostra d'això són dues cites, que ens donen dades sobre fets que ocorregueren a la vila ducal. La primera està datada el 13 de juny de 1880

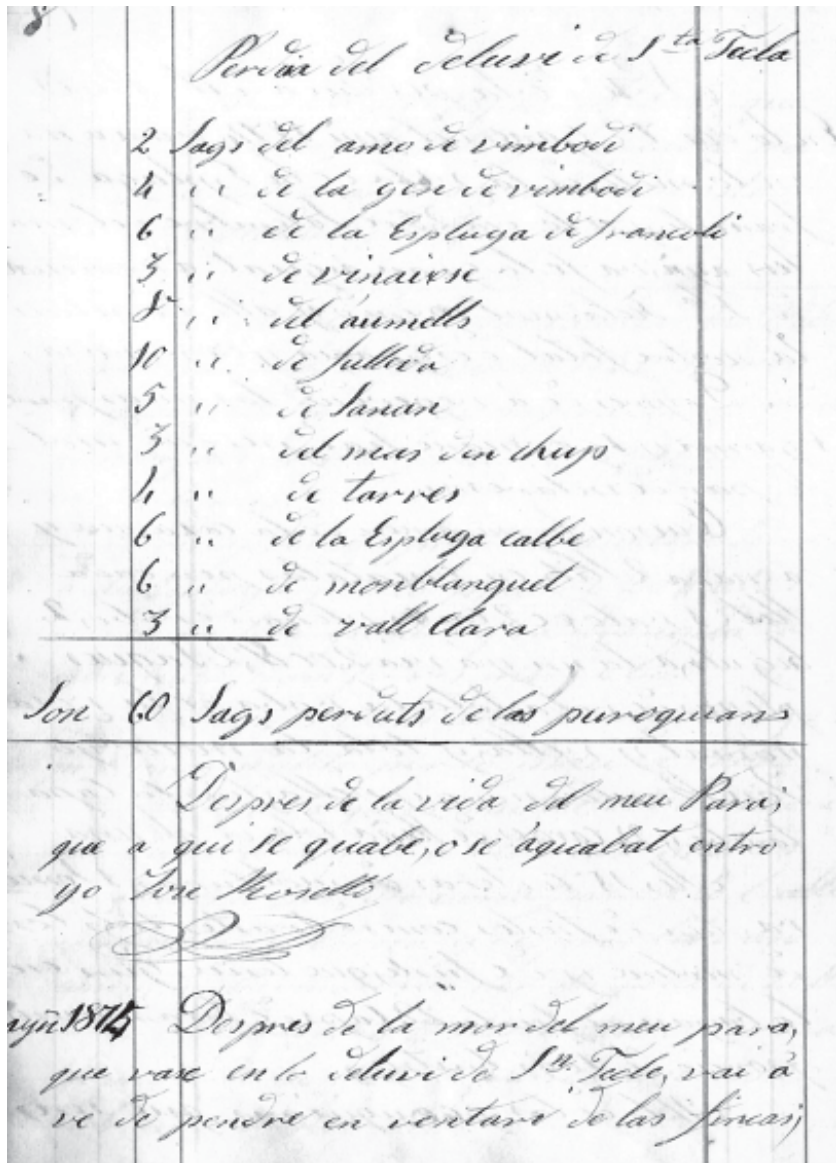

Josep Roselló Pomés
(1843-1922)

i diu: «An tenquat la parròquia de Santa Maria por causa de que amanasaba ruina y tenien de fer una *reparación* en la teulada y bueltas». La segona, que és de les últimes que va anotar, està datada el mes de juny, sense dia, de 1917: «Se va aubrí lo portal de Barcelona [actualment conegut com a portal del Castlà] que pasave de cen anys que estave aparadad y també s'a fet la carratere a Plenafeta».

En aquest dietari trobem la primera referència escrita i coneguda sobre la Colla del Ball de Bastons de Montblanc, concretament diu: «lo dia 28 de satembre de 1876 va vení lo senyor Arquesbisbe a confirmar la vegília de Sant Miquel, ce van fer molt bonas festes, ce va tirà un castell de foc, van fer lo ball de Sant Miquel i per lo barri va ballar lo ball de bastons».

Josep Roselló i Pomés va néixer a Montblanc el 9 de setembre de 1843, fill de Josep Roselló i Badia i de Raimunda Pomés i Jové. Es mullerà amb Rosa Pedrol i Bartra el dia 11 de gener de 1868 a l'església de Santa Maria de Montblanc. Tingueren 10 fills, dels quals només en sobrevisqueren tres: Raimunda, Josep i Maria, (la darrera és la nostra àvia). Treballà de moliner en diversos molins. El dia de l'aiguat de Santa Tecla treballava com a jornaler al molí del Raval i vivia a Montblanc, per això no el va prendre la rubinada. Mantingué l'ofici de transformar blat en farina fins al 1879, any en què va comprar una màquina de fer gasoses i sifons, a més d'obrir un cafè als baixos

Pàgina del dietari estudiat.

de casa seva. Com a curiositat, sabem que el mateix 1879 envasà 22.000 gasoses i 600 sifons, a més arribà a elaborar també la seva pròpia cervesa.

El fet de quedar com a hereu i germà gran després de l'aiguat féu que exercís com a pare dels germans i germanes que restaren, a saber: Caterina, Anton,³ Magdalena i Manuel; tant és així que tobem anotat al dietari: «Lo

dia 5 de abril del any 1875, vay avé de comprà lo suldat al garmà Anton. Me'n vai fé 400 duros, tenia lo número 4 de la quinte dels 19 anys».

Era oncle de mossèn Josep Roselló i Sans, prevere i escriptor, fill del seu germà Anton Roselló Pomés, que fou capellà custodi del santuari de la Mare de Déu de la Serra del 1912 fins a l'any 1936, autor dels *Goigs de Sant Maties*. Entre els treballs històrics de Mn. Josep Roselló, destaquem: *Les relíquies de Sant Fransesc Xavier i organistes de Montblanch*. També s'ocupà de fer la instal·lació elèctrica a l'església de Santa Maria. Durant el mes de juliol de 1936 fou empresonat i traslladat a Tarragona on morí assassinat el 22 d'agost de 1936.

Un dels oncles de Josep Roselló i Pomés fou Manuel Roselló i Badia, jesuïta i missioner. En el dietari trobem escrit: «20 de junio de 1879 se a embarcado por Filipinas lo tio Manuel Roselló, gesuite que estava en Zaragoza». Més endavant trobem anotat: «al 16 de febrero de 1880 he tenido carta del tio Manuel del pueblo de Pullok, de Filipinas». Metòdic com era, trobem ja molt al final del dietari la següent anotació: «13 gener 1921, a mort lo señor oncle Manuel, para gesuita, al monestir de Nostre Señora de Veruela, en la edad de 85 anys y mesus y 3 dias. Va sé en aquet món. Va nèisa al 10 de novembre de 1835 y a mor al 13 de gener del any 1921, al cel sigui».⁴

El nostre biografiat fou president de l'Associació Catalanista de Montblanc i morí el quatre de febrer de 1922 a l'edat de 77 anys.⁵

Pel seu interès històric hem seleccionat tres fragments del referit dietari. En el primer exposa els perjudicis soferts durant la vida del seu pare, Josep Roselló i Badia: s'hi descriu l'assalt del molí de Dins, de la Vall de Lladrons –al terme municipal de Montblanc–, per una partida de carlins. És de remarcar la cura que mostra en anotar el que van robar els assaltants i com després d'uns dies, a manca de més béns materials, els van demanar diners.

En la segona part explica les desgràcies de la Vall. Aquí es pot apreciar la importància dels animals de càrrega a final del segle XIX, en l'aspecte material, com a eina imprescindible de força de treball i el seu elevat cost econòmic.

El dia 23 de setembre de 1874 tingué lloc el recordat aiguat de SantaTecla. Una de les víctimes fou la família de Josep Roselló, que habitava al molí de Vila, a l'Espluga de Francolí; un molí que, literalment, fou endut riu avall. Es diu que es va veure com les aigües el prenien sencer, amb els llums encesos a dins. La ressenya del dietari és molt precisa amb les pèrdues, tant humanes com materials. Després de la desgràcia va haver de preparar una relació de béns per poder reclamar davant els jutjats les propietats del seu pare, mort durant les inundacions. Segons les investigacions de Neus Jàvega,⁶ els cadàvers dels pares i dels germans d'en Josep Roselló no es van trobar, consten com a desapareguts en el registre civil de Montblanc i no foren inscrits en cap altra localitat del Camp de Tarragona; ara bé, en el dietari consta que Josep Roselló va pagar el taüt del seu germà Joan, cosa que ens fa pensar que les seves despulles sí que foren localitzades.

Hem considerat adient realitzar una transcripció del text, conservant fidelment l'ortografia i el lèxic que féu servir en Josep Roselló, malgrat adaptar-lo a l'actualitat per afavorir-ne la lectura, especialment en relació a la puntuació i l'accentuació.

Pergodicis doran la vida del meu para José Roselló y Badia

Vivim en lo molí de Llorach, en lo dia 26 de satembre de 1837, van vaní a la nit entre 8 y 9 homens, van fer aubrí y van pendra tots los sachs de la gen que y avia a dins lo molí: van pendre

- lo sach del Martí Viñas, de Montblanch,
- 2 sachs de cal Sendrós,
- 2 sachs del frara,
- 2 sachs del flaqué,
- 1 sach del Senyor Borràs,
- 2 sachs de las mongas de Vallbona,
- 1 sach de cal Toni de Lilla,
- ½ sach del Pera de Pontó de Vilaverd,
- 1 ½ sach del Mole de Sarral,
- 2 sachs del mateis moliné, Josep Roselló.

En lo dia 1 de octubre del mateis any, van tornar a vaní a fé obrí i damanaren quatre doblas de,⁷ sino volian asclà las molas, a case y avia dos chiquets que eran lo un Juan, y l'atre Domingo, y un homa.⁸

Note de las desgràcias de la Vall

Primé, lo dia 2 de junio de 1850 se mos va morí la somera que comprada del dia de Corpus per lo preu de 33 duros. Morta en 24 horas.

Després comparem un altre somera a la Espluga [de Francolí] per lo preu de 20 duros. Als 15 días de tení-le va quatre [caure] y va trenquè la cuixa y no va fé res més de bó.

Després vam anà a Organyà a comprà una mulete per lo preu de 36 duros, després a questa muleta se la van pendre los gitanos y se'n va donà par en lo [il·legible] y los y va fé tornà, però la vam comprà als mateixus, a la fira de Vardú per lo preu de 20 duros.

Total són 68 duros que mos costen de pèrdues al molí de la Vall de dins, lo any 1856 tot en los animals.

Note de la perduda dels pares

El lo dia 7 de janer de l'any 1874 vam anà en lo molí de la Vila, de la Espluga de Francolí, y a lo dia 23 de satembre del mateis any, va fé lo gran aiguat anomenat de Santa Tecla. Mol tremendo y allí vam tení la nostra fetal desgràcia y orrorosa pèrdua. Després de avé perdud los meus pares, un germà y una

garmane , hai perdud molte par de interesos: Que són lo parament de la casa, que y anava 2 llits en matalàs per cada llit; 1 raloge, 2 caixes plenas de roba, 2 baguls, a la un y avia 200 duros, 2 saques plenas de roba, tota la roba de la Rosa⁹ novial y vella ,y tota la meua de yo, José Roselló, nove y vella, fins la capse també y 24 carges de lenya tota de alsina. Més 18 corteras de moltlluras, una somera, tan fustes com de trastes, tots los de molinés y fuste, que tenie gen en lo bagan, de fuste. 22 caps de faram y una porció de sags buit y mols de los parroquians que són:

pèrdua del deluvi de Santa Tecla

- 2 sags de l'amo de Vimbodí.
- 4 sags de la gen de Vimbodí.
- 6 sags de la Espluga de Francolí.
- 3 sags de Vinaixa.
- 8 sags dels Aumells [de Na Gaia].
- 10 sags de Fullela.
- 5 sags de Sanan.
- 3 sags del Mas d'en Chup.
- 4 sags de Tarrés.
- 6 sags de la Espluga Calve.
- 6 sags de Montblanquet.
- 3 sags de Vallclara.

Són 60 sags perduts de los parroquians.

Després de la vida del meu para que aquí se quabe, o se a quabat, entro yo José Roselló. Any 1874, després de la mor del meu para, que va sé en lo deluvi de Santa Tecla, vai ave de pendre inventari de las fincas que y avia, que són: una case, un tros a la Vall, la garita, y duas vinyas a la Guàrdia [dels Prats].

Després a 10 de octubre del mateis any, vai fe lo funaral dels paras, me costà 14 duros, després 50 mises a pasete, són 10 duros, 50 duros per la sere, 2 duros, la caixa del Juan y fica'l a rigu, 2 duros. Juntos moriren por lo aiguat:

-Lo para José Roselló y Badia, 56 anys, hijo de José Roselló y Grinyó y de Catarine Badia y Saperes.

-La mare Raimunda Pomés y Gové, 58 anys, filla de Agustí Pomés y Gay y de Raimunda Gove y Frangan.

-Los fills Juan Roselló y Pomés, 21 anys y Raimunda Roselló y Pomés, 23 [anys].

Recapitulació

Del text del dietari podem constatar els robatoris habituals de les partides carlines, sobretot en els masos aïllats com eren els molins d'aleshores, també la importància dels animals de tir (mules i ases) pel transport i treball de la terra, i, finalment, l'impacte catastròfic de l'aiguat de Santa Tecla sobre els edificis i les persones situats a la vora del riu.

Notes

- (1) Es tracta del nostre besavi.
- (2) Del seu dietari. Una lliura = 20 sous = 240 diners (1 pesseta equivalia a 7 sous). Comprà la casa per 1.775 pessetes.
- (3) Anton Roselló Pomés fou pare d'Anton Roselló Sans, esparter, que creà un important fons documental actualment a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc) juntament amb Josep Roselló Sans, prevere.
- (4) Manuel Roselló Badia fou un religiós, missioner, de la Companyia de Jesús. Nasqué a Montblanc, al molí de Llorac, el 1835. Cursà estudis al seminari de Tarragona i exercí de vicari a les parròquies de Miramar i Vila-seca. L'any 1865 ingressà a la Companyia de Jesús. L'any 1879 s'embarcà cap a les missions de Filipines, on va romandre 20 anys sofrint persecucions en les quals va estar a punt de morir. Tornà a Catalunya l'any 1899 i fou destinat al monestir de Veruela (Saragossa) on morí el 13 de gener de 1921.
- (5) Josep Roselló Pomés fou el nostre besavi per part de la mare del meu pare, Maria Roselló Pedrol.
- (6) «L'aiguat de Santa Tecla al Camp de Tarragona i la Conca de Barberà (23 de setembre del 1874)». Dins: *Actes de les Segones Jornades sobre el Bosc de Poblet*. Barcelona: Departament de Medi Ambient i Habitatge / Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, 2006, p. 437-456.
- (7) Dobl de quatre: moneda de quatre rals de plata. Una pesseta equivalia a 4 rals.
- (8) Explicat pel seu pare.
- (9) La seva esposa, Rosa Pedrol i Bartra.

Rebuda: setembre 2010

Valoració: Josep M. Grau i Pujol

Acceptació: novembre 2010